

## KIBRIS RUMCASINDA TÜRKÇE SÖZ VARLIĞINI İÇEREN DEYİMLER

IDIOMS THAT COMPRISE THE PRESENCE OF TURKISH WORDS IN  
GREEK CYPRIOT LANGUAGE

Mahmut İSLAMOĞLU\*  
Şevket ÖZNUR\*\*

**Özet:**

Bu makalemizde yine Kıbrıs Türk kültür etkilerinden bazı örnekler sunmayı yeğledik. Bizler, son yıllarda, özellikle kültürümüzün adadaki diğer unsurlar üzerindeki etkilerine yönelik çalışmalara ağırlık vermiş bulunmaktayız. Yüzyıllardan beri bu adada birlikte yaşadığımız toplumlarla kültür alış-verişi yaptığımız gerçeğinden yola çıkarak bildirimizde bu etkilerden örnekler vermeyi uygun gördük. Yazımızdaki etkiler daha ziyade Türk kültür unsurlarından oluşmaktadır. Bu çalışmamızda sözcüklerden ziyade deyimler üzerinde durmayı gerekli gördük. Örneklerden de görülebileceği gibi her Rumca deyimde mutlaka bir Türkçe sözcük yer almaktadır. Kıbrıs Türk kültür etkilerinin açık delillerini oluşturan bu deyimlerden şimdilik 71 tanesini gündeme getirdik. Bunlar üzerinde ortak söz varlıklarını tespit etmeye çalıştık.

**Anahtar Kelimeler:** Kıbrıs, Türkçe, Kıbrıs Rumcası, Atasözü ve Deyim

25

**Abstract:**

In this communiqué again we preferred to present some examples from the effects of Turkish Cypriot Culture. For a few years, we have concentrated on our culture's effect on other cultures in Cyprus. Bearing in mind that we have lived together for hundreds of years with other societies, we have seen fit to give examples of the cultural interaction between other cultures and Turkish Cypriot culture. Our communiqué mostly comprises the effects of Turkish Culture. We have found it convenient to present idioms rather than words. As it can be seen from the examples, in every Greek saying there is a Turkish word. For that reason, we have chosen our title as "Turkish Idioms in Greek Cypriot Language". These idioms which have the clear evidence of the effect of Turkish Culture have been limited with only 71 examples due to shortage of time. We are happy to be able to contribute to our culture. Now with our best regards we would like to start presenting the examples.

**Key words:** Cyprus, Turkish, Greek Cypriot Language, Proverbs and İdioms.

1. 'Εν' τζίτρινος κουμάσι<sup>2</sup>. *Rumca Okunuşu:* "En citrinos gumaşin."  
*Anlamı:* Sarı kumaş gibidir. *Rumca açıklama:* (για ωχροκίτρινους όπως το

\* Dr., Araştırmacı-Yazar, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti.

\*\* Öğretim Görevlisi, Yakın Doğu Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü – Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti sevketoznur@hotmail.com

<sup>2</sup> Kumaşin: Kumaş.

ακάθαρτο βαμβάκι, άρρωστους κ.ά.). *Türkçesi*: Temizlenmemiş pamuk gibi rengi soluk olan hastalar için kullanılmaktadır.

**2. Έν' χάκκιν<sup>3</sup> σου.** *Rumca okunuşu*: “En hakkin su.” *Anlamı*: Hak ettin/etmek, hakkındır<sup>4</sup>. *Rumca açıklama*: (=το δικαιούσαι) *Türkçesi*: Hakkındır. *Örnek cümleler*: a. Ό,τι πάθεις εν'χάκκιν σου. Πρβ. φρ. b. Έχω χάκκιν.” *Türkçeleri*: a. Başına gelecekleri hak ettin. b. Hakkım vardır.

**3. Εννά με κάμεις φέττιν<sup>5</sup>** [τουρκ. Fetih]. *Rumca okunuşu*: “Enna me gamis fettin.” *Anlamı*: Beni fethedeceksin<sup>6</sup>. *Rumca açıklama*: (=θα με κάνεις δικό σου) *Türkçesi*: Beni kendinin edeceksin. *Örnek cümleler*: a. Έκαμα τον κόσμον φέττιν. b. Εκαμαν φέττιν το χωρκόν η μάνα με τες κόρες. c. Στα σερκα τζαι στ 'αγκαλιά σου έννα με κάμεις φέττιν. *Türkçeleri*: a. Dünyayı fethettim. b. Anne ve kızları köyü fethettiler. c. Ellerinde ve kucağında beni fethedeceksin.

**4. Εννά σου δώσω έναν ττουμάριν.** *Rumca okunuşu*: “En nasu thoso enan tumarin.” *Anlamı*: Seni tımar edeceğim.(Seni döveceğim)<sup>7</sup>. *Rumca açıklaması*: (επί απειλής ξυλοδαρμού). *Türkçesi*: Dayak atma tehdidi anlamındadır.

**5. Εξίκκον σου.** *Rumca okunuşu*: “Eksikkon su.” *Anlamı*: Eksik olsun, olmayıversin. (Söyleyişte az farklılık göze çarparıyor) *Rumca açıklama*: (=ας λείπει) *Anlamı*: Olmayıversin. *Örnek cümleler*: a. Εξίκκον σου τζι η δόξα τζαι το στήμαν. b. Εξίκκον σου έτσι ζωήν. *Türkçeleri*: a. Şükür de saygı da eksik olsun. b. Eksik olsun öyle hayat.

**6. Έπαθα χαττάν!** *Rumca okunuşu*: “Ebatha hattan.” *Anlamı*: Hataya düştüm, hata ettim. *Rumca açıklama*: (επί μεγάλου κακού ή ζημιάς). *Türkçesi*: Büyük bir felâket veya zarar, ziyan için söylenir. *Örnek cümleler*: Πρβ. φρ. a. Έλαχέν του χαττά. b. Έπαθεν τον χαττάν. *Türkçeleri*: a. Hataya uğradı. b. Yanlışlığa düştü.

**7. Έπαιζεν τον πιλμέζην.** *Rumca okunuşu*: “Ebezzen don bilmezzin.” *Anlamı*: Bilmezlikten geliyordu. *Rumca açıklaması*: (επί ψευδοπαλικαράδων) *Anlamı*: Yalancı pehlivanlık yapanlar için söylenir. *Örnek cümleler*: a. Αλλ' όμως η κοτζάκαρη έπαιζεν τον πιλμέζην. b. Μεν μου παίζεις τον πιλμέζην, έννά σε φα' το θκιαφορος. *Türkçeleri*: a. Lakin kocakari<sup>8</sup> bilmezlikten geliyordu. b. Bana bilmezlikten gelme, faiz (Kâr, kazanç) seni yeyip bitirecektir.

**8. Επέταξεν το ττόππιν.** *Rumca okunuşu*: “Ebedaksen do toppi.” *Anlamı*: Topu attı. *Rumca açıklama*: (=πέθανε) *Anlamı*: Öldü. *Örnek cümleler*: a. Εγύρισα τζι ήρτα στην γην, το ττόππιν να πετάξω. b. Όποιος 'πό τούντους ασκητές επέτασσεν το ττόππιν. c. Για τούτον κάθε λλίον πετάσσουμεν το ττόππιν.

<sup>3</sup> Hakkin: Hak.

<sup>4</sup> Türkçedeki tam karşılığı “Müstahaksın, hak ettin.”

<sup>5</sup> Fettin: Fetih (Örnekte Türkçe fetih sözcüğünden geçtiği belirtilmektedir.)

<sup>6</sup> Büyüleyeceksin, mest edeceksin.

<sup>7</sup> Pataklayacağım!

<sup>8</sup> Kocakarı Türkçe verilmektedir.

*Türkçeleri:* a. Döndüm, dolandım yer yüzüne geldim, topu atacağım. b. Bu çile çekenlerden kim topu atsa. c. Bundan dolayı ikide birde topu atarız<sup>9</sup>.

**9. Επήαν τξερεμέν.** *Rumca okunuşu:* “Ebiyan cereme.” *Anlamı:* Heba oldular, boşa gittiler<sup>10</sup>. *Rumca açıklama:* (=πήγαν τζάμπα, άδικα)<sup>11</sup> *Anlamı:* Caba gitti. *Örnek cümle:* Επήαν τξερεμέν τζι οι κόποι μας. *Türkçesi:* Emeklerimiz de boşa gitti (heba oldu).

**10. Επήεν του πεξ πουτσούκ** [τουρκ. Beş buçuk] *Rumca okunuşu:* “Ebiyen du besbudçuk.” *Anlamı:* Çok korktu. *Rumca açıklama:* (=του πήγε πεντέμισι) (για μεγάλο φόβο). *Anlamı:* Büyük korku için kullanılmaktadır.

**11. Επήεν χάψην.** *Rumca okunuşu:* “Ebiyen hapsin.” *Anlamı:* Hapis gitti<sup>12</sup>. *Rumca açıklama:* (=πήγε φυλακή, χάθηκε) *Anlamı:* Hapis gitti, kayboldu. *Örnek cümleler:* a. Επήεν στο φρέσκον. b. Επήεν φυλακήν. *Türkçesi:* a. Hapse gitti. (Fresko:Hapis) b. Hapse gitti. (Filagi:Hapis)

**12. Έπιασα τον που τον γιακκάν.** *Rumca okunuşu:* “Ebgasadon bu don yakkan.” *Anlamı:* Onu yakasından tuttum. (Yakasına yarıştım)<sup>13</sup> *Rumca açıklama:* (=τον άρπαξα από το γιακά, του φέρθηκα πολύ αυστηρά). *Türkçesi:* Onu yakasından yakaladım, ona çok sert davrandım.

**13. Έπιασέν με ο καΐλες.** *Rumca okunuşu:* “Ebgasenme o gayles.” *Anlamı:* Galesi beni tuttu. *Rumca açıklama:* (επί πλήρους αδιαφορίας) *Anlamı:* Tam anlamıyla ilgisizlik. *Örnek cümleler:* a. Έπιασεν με ο καΐλες πως έννα τον βαδώσεις. b. Εν μ' έπικασεν ο καΐλες. c. Έπιασεν με ο καΐλες. d. Βαστά τους ο καΐλες. e. Εν έσει τον καΐλέν σου. *Türkçeleri:* a. Onu kilitleyeceğin için beni gaile almış değil. b. Galesi beni almadı. c. Galesi beni mi aldı? d. Gaile çekerler. e. Senin gailende değildir.

**14. Έπιασεν τα ορμόνια μέσα.** *Rumca okunuşu:* “Ebgasen da ormanya mesa.” *Anlamı:* Ormanlarda gezer, durur. *Rumca açıklama:* (=τρελάηκε και περιφέρεται στα δάση). *Türkçesi:* Çıldırdı ve ormanlarda gezinir.

**15. Έπιασεν το λακκιρτίν.** *Rumca okunuşu:* “Ebgasen do lakkirdin.” *Anlamı:* Konuşmaya daldı, konuşmaya tutuldu<sup>14</sup>. *Rumca açıklaması:* (=έπιασε την κουβέντα, καθυστέρησε να έλθει). *Anlamı:* Konuşmaya daldı, gelmeye geç kaldı.

**16. Επότισές του μαράζιν.** *Rumca okunuşu:* “Ebodises du marazi.” *Anlamı:* Ona maraz içirdin. (Yani onu üzdün, kederlettin)<sup>15</sup> *Rumca açıklama:* (επί στενοχώριας, λύπης). *Anlamı:* Sıkıntı, üzüntü için söylenir. *Rumca örnek cümle:*

<sup>9</sup> Cartayı çekmek.

<sup>10</sup> Boşa gitmek.

<sup>11</sup> Bu cümlede açıklama yapılırken Rumca sözcük yerine Türkçe bir sözcük olan “Caba” kelimesinin kullanılması dikkat çekmektedir.

<sup>12</sup> Kodese girmek, hapse girmek.

<sup>13</sup> Yakasına yarışmak.

<sup>14</sup> Çenesi düşmek.

<sup>15</sup> Kıbrıs Ağzında “Maraz” sözcüğü üzüntü, keder anlamındadır.

Επότησές τους σήμεραν δέκα λογίων μαράζιν. *Anlamı:* Bugün onlara on tür maraz içirdin.

**17. Έσει αίπιν.** *Rumca okunuşu:* “Eşi ayibin.” *Anlamı:* Kusuru vardır, ayıplıdır, ayıbi vardır. *Rumca açıklama:* (=που έχει ψεγάδι) *Anlamı:* Kusuru olanlar için söylenir. *Rumca örnek cümle:* Βρίσκουν του αίπιν. *Anlamı:* Ona kusur bulurlar<sup>16</sup>.

**18. Έσει καλόν γ(ι)ούριν.** *Rumca okunuşu:* “Eşi galon ğurin.” *Anlamı:* Uğurludur. *Rumca açıklama:* (=είναι γουϊρλής). *Anlamı:* Uğurludur<sup>17</sup>.

**19. Ερευνώ - γιοκλατίζω.** *Rumca okunuşu:* “Erevno.” *Anlamı:* Araştırırım. *Rumca karşılığı:* γιοκλατίζω. *Anlamı:* Yoklarım<sup>18</sup>.

**20. Έσει<sup>19</sup> νόμιν.** *Rumca okunuşu:* “Eşi namin.” *Anlamı:* Namı vardır, ünlüdür. *Rumca örnek cümle:* Έχω νόμιν. *Anlamı:* Adım vardır, ünlüyüm.

**21. Έσει περικκέττιν.** *Rumca okunuşu:* “Eşi berikettin.” *Türkçesi:* Bereketlidir. Bereketi vardır. *Rumca açıklaması:* (=ευτυχία) *Anlamı:* Mutluluk. *Örnek cümleler:* a. Του τόπου σου έν' ο ππαράς που έσει περικκέττιν. b. Εν θωρεί περικκέττιν. c. Εν θωρεί μέραν καλήν. *Türkçesi:* a. Senin ülkenin bereketli olan parasıdır. b. Bereket yüzü görmez. c. İyi gün görmez.

**22. Έσει ππαράν με την νουράν.** *Rumca okunuşu:* “Eşi paran medin nuran.” *Anlamı:* Onda kuruklu para vardır. (Onda çok para vardır anlamında)<sup>20</sup> *Rumca açıklaması:* (για πολύ πλούσιους) *Türkçesi:* Çok zengin olanlar için söylenir<sup>21</sup>.

**23. Εσήκωσεν παϊράκκιν.** *Rumca okunuşu:* “Esigosen bayrakkin.” *Anlamı:* Bayrak kaldırdı, bayrak açtı, bayrak açmak. *Rumca açıklaması:* (επί επανάστασης, αντίστασης, αντίδρασης) *Anlamı:* İsyan, ayaklanma, karşı gelme anlamlarında kullanılır. *Rumca örnek cümle:* Ένας ζορμπάς εσήκωσεν ευθύς το παϊράκκιν. *Türkçesi:* Bir zorba hemen bayrak açtı.

**24. Εσήκωσεν χούιν.** *Rumca okunuşu:* “Esigosen huyin.” *Anlamı:* Huy edindi. Huy haline getirdi. Huy edinmek. *Rumca açıklaması:* (επί ιδιοτροπίας) *Anlamı:* Müşkölpesentlik nedeniyle. *Örnek cümle:* Σηκώνει χούιν έπειτα τζι εν μπορ 'ά την μερώσεις. *Anlamı:* Sonra huysuzluk yapar ve onu yatıştırmanız güçleşir.

**25. Εσσεκκιπι!** [τουρκ. Eşek gibi]. *Rumca okunuşu:* “Eşşekkibi.” *Anlamı:* Eşek gibi. *Rumca açıklaması:* (=σαν το γαϊδούρι, ενν. θα το κάνεις, είτε το θέλεις

<sup>16</sup> Mazurdur (Osmanlı Türkçesi).

<sup>17</sup> Açıklama yapılırken yine Türkçe “Uğurlu” sözcüğü kullanılır.

<sup>18</sup> Araştırırım anlamına gelen Rumca Erevno sözcüğünün açıklamasında kullanılan Türkçe yokladizo yani “Yoklarım” sözcüğü son derece ilginçtir. Kısacası Rumca sözcüğü açıklarken yine başka bir Türkçe sözcük kullanılmaktadır.

<sup>19</sup> Rumcanın “Ş” sesini bu harfle “σ” vermek mecburiyetinde kaldık.

<sup>20</sup> Onda para gani (bol).

<sup>21</sup> Bu Rumca deyimde Türkçeden geçen paran “Para” ve Rumca “Nuran” sözcükleriyle kafiye oluşturulduğu da gözden kaçmıyor.

είτε όχι). *Anlamı*: Türkçeden alındığı söylenir ve eşek gibinin Rumcası verilir. İstesen de istemesen de yapacaksın denir. *Örnek cümle*: Εννά 'ρτεις εσέκκιπι. *Anlamı*: Eşek gibi geleceksin.

**26. Εστησαν μουχαρρεπέν.** *Rumca okunuşu*: “Esdisan muharreben.” *Anlamı*: Savaş çıkardılar. Savaş çıkarmak. *Rumca açıklama*: (=στήσαν πόλεμο) *Anlamı*: Savaş çıkardılar. *Rumca örnek cümle*: Έγινεν επανάστασις, μουχαρρεπέν έστησαν. *Anlamı*: İhtilal oldu, savaş çıkardılar.

**27. Έστησεν τον τελλάλην.** *Rumca okunuşu*: “Esdisen don dellalin.” *Anlamı*: Dellala benzedi<sup>22</sup>. *Rumca açıklama*: για κάποιον που φωνάζει ή τραγουδά δυνατά σαν ντελλάλης . *Anlamı*: Yüksek sesle bağırır çağıran veya şarkı söyleyenler için kullanılır. *Rumca örnek cümle*: Τζι αππε- ξωΟκίόν της Λυερής έστησέν τον τελλάλην. *Anlamı*: Orda, Lieris’in evinin dışında dellal gibi bağırıyordu.

**28. Έφαα μοιράσιν.** *Rumca okunuşu*: “Efaa mirasin.” *Anlamı*: Miras yedim. Miras yemek. *Rumca açıklama*: ευπορώ από κληρονομική περιουσία που απέκτησα. *Anlamı*: Bana kalan miraslardan ötürü refah içindeyim. *Rumca örnek cümle*: Έμεινέν μας μοιράσιν. *Anlamı*: Bize miras kaldı.

**29. Εφεραν του ογίουόνιν.** *Rumca okunuşu*: “Eferandu oyuni.” *Anlamı*: Onu oyuna getirdiler. *Rumca açıklama*: τον εξεπάτησαν. *Anlamı*: Onu aldattılar. *Rumca örnek cümle*: Μα τι να κάμει, ο πτωχός, έφεραν του ογίουόνιν. *Türkçesi*: Ne yapsın fakir (garip), onu oyuna getirdiler.

**30. Έχουν τον ιχιτιάριν.** *Rumca okunuşu*: “Ehun don ihtibarin.” *Anlamı*: Ona itibar ederler. (Saygı gösterirler/göstermek/duymak) *Rumca açıklaması*: τον εκτιμούν. *Anlamı*: Onu sayarlar. *Rumca örnek cümle*: Μικροί, μεγάλοι είχαν τον μεγάλον ιχιτιάριν. *Türkçesi*: Küçük, büyük ona büyük saygı duyarlardı.

**31. Έχω νόμιν.** *Rumca okunuşu*: “Eho namin.” *Rumca açıklaması*: επί φήμης. *Anlamı*: Namım var<sup>23</sup>. *Rumca örnek cümleler*: a. Εν' με το νόμιν. b. Έβκαλεν νόμιν. c. Άφησεν νόμιν. d. Εξέβην το νόμιν του. e. Έβκην το νόμιν του. *Türkçesi*: a. Namı var. b. Namı çıktı. c. Nam bıraktı. d. Namı çıktı. e. Namı çıktı.

**32. Εχω χάκκιν.** *Rumca okunuşu*: “Eho hakkin.” *Anlamı*: Hakkım var. *Rumca örnekler*: Εν' χάκκιν σου: Μα να σε δέρω, να με δουν κι άλλοι, γΐατ' έχω χάκκιν. *Anlamı*: a. Hakkındır. b. Seni dövsem, başkaları da görse hakkımdır.

**33. Ζει σαν μπέης.** *Rumca okunuşu*: “Zi san beyis.” *Anlamı*: Bey gibi yaşar/yaşamak. *Rumca açıklama*: επί καλοπερασάκηδων. *Anlamı*: Çok iyi geçim için söylenir. *Rumca örnek cümleler*: a. Ζοϋμεν ππασαλλίκκιν. b. Περνά σαν μπέης. *Türkçesi*: a. Paşalık süreriz.(Yine Türkçe) b. Bey gibi yaşar.

<sup>22</sup> Yaygara koparmak.

<sup>23</sup> Adı çıkmak.

**34. Η δουλειά μας επήεν ρεσμίν.** *Rumca okunuşu:* “İ thulya mas ebiyen resmin.” *Anlamı:* İşimiz tıkırında gitti/gitmek. *Rumca açıklama:* πήγε πολύ καλά, εντάξει. *Anlamı:* Çok iyi gitti, tamamdır

**35. Η οκκά έν' τετρακόσια.** *Rumca okunuşu:* “İ okka en detragoşa.” *Anlamı:* Okka dört yüz (dirhemdir). *Rumca açıklama:* τίποτε δεν αλλάζει. *Anlamı:* Hiçbir şey değişmez.

**36. Η τζοιλιά / καρδιά του παίζει ταμπουράν.** *Rumca okunuşu:* “İ dzilya/gardiya du bezi tamburan.” *Anlamı:* Karnı/yüreği (kalbi) tanbura çalar<sup>24</sup>. *Rumcası:* για πολύ πεινασμένους, η καρδιοκτυπημένους. *Rumca açıklaması:* Çok acıkanlar veya yürek atışları süratli olanlar için söylenir. *Rumca örnek cümleler:* Αντάν ναδω την εύμορφη που μπρος μου να διαλλάξει, καρδιά μου παίζει ταμπουράν, θέλει να την αρπάξει. Άρτζεψεν ταμπουράν /Παίζει ταμπουράν /Παίζει η τζοιλιά λαούτον. *Anlamları:* a. O güzeli önümden geçerken görünce kalbim tanbura çalar, onu yakalamak ister. b. Tanbura çalmaya başladı. c. Tanbura çalar. d. Karnı ud çalar.

**37. Ήβρα σε κακόν πελάν.** *Rumca okunuşu:* “İvra se gagon belan.” *Anlamı:* Seni kötü bela buldum. *Rumca örnek cümle:* Ήβραμέν σε κακόν πελάν σήμερον, είναι θέλεις. *Anlamı:* Bugün seni fena bela bulduk, ne istiyorsun?

**38. Ήβρα τάτιν.** *Rumca okunuşu:* “İvra tadin.” *Anlamı:* Tad aldım, zevk aldım, tad buldum. *Rumca açıklama:* βρήκα το νόημα και την ουσία της ζωής. *Anlamı:* Hayatın ne olduğunu anladım. *Rumca örnek cümle:* Άχαρη, δүмνία, της ζωής, ποττέ πον ήβρες τάτιν. *Türkçesi:* Bu nankör yaşamın ızdıraplarını yaşadın, hayattan asla tad almadın.

**39. Ήβρα χουζούριν.** *Rumca okunuşu:* “İvra huzurin.” *Rumca açıklama:* βρήκα χαρά. *Anlamı:* Neşe buldum<sup>25</sup>. *Rumca örnek cümle:* Επήε,νεις τ' ανάθΟεμαν κι ήβρα κι, εγώ χουζούριν. *Türkçesi:* Defolup gitti ben de huzur buldum.

**40. Ήρταν του όλα ράστιν.** *Rumca okunuşu:* “İrtan du ola rastin.” *Anlamı:* Herşeyi ras gitti. (Yolunda gitti)<sup>26</sup> *Rumca açıklama:* του ήρθαν όλα βολικά. *Anlamı:* Her şeyi kolay oldu. *Rumca örnek cümle:* Δια τας αμαρτίας μας ήρταν του όλάράστιν. *Türkçesi:* Günahlarımız yüzünden her işi kolay gitti.

**41. Ήρτεν κολάιν.** *Rumca okunuşu:* “İrten kolayin.” *Anlamı:* Kolay geldi. *Rumca açıklama:* ήρθε με ευκολία. *Türkçesi:* Kolaylıkla geldi.

**42. Ήταν εξξίκκιν που τον νουν.** *Rumca okunuşu:* “İdan eksikkin bu don nun.” *Anlamı:* Akıldan eksikti. (Biraz kaçıktı.)<sup>27</sup> *Rumca açıklama:* δεν τα είχαν τετρακόσια. *Anlamı:* Dört yüz dirhem değillerdi. *Rumca örnek cümle:* Ήταν

<sup>24</sup> Karnı zil çalmak.

<sup>25</sup> Huzura ermek.

<sup>26</sup> İş rast gitmek.

<sup>27</sup> Kafadan çatlak.

εξίγκιν που τον νουν κι οι δυο, αναρωτάτε. *Türkçesi*: Anlamak (sormak) istiyorsanız ikisi de akıldan eksikti.

**43. Ιτδερί σοκ** [τουρκ. İçeri sok]. *Rumca okunuşu*: “İtseri sok.” *Anlamı*: İçeri sok. *Rumca açıklama*: καλοί τρόποι συμπεριφοράς. *Anlamı*: İyi davranış yöntemi.

**44. Κάθε τῶάχτα πιρ** [τουρκ. Kah ta bir]. *Rumca okunuşu*: “Kathe çahta bir.” *Anlamı*: Arada bir. *Rumca açıklama*: μια φορά κάθε τόσο. *Anlamı*: Her o kadar zamanda bir. *Rumca örnek cümle*: Που θώρεν κάθε τῶάχτα πιρ έτσ' άδροπον η πόλη. *Anlamı*: Kent böyle bir adamı o kadar zamanda bir görürdü.

**45. Κάθουνται ραχάττιν.** *Rumca okunuşu*: “Gathunde rahattin.” *Anlamı*: Rahat oturuyorlar. (Uslu oturuyorlar.) *Rumca açıklama*: για όσους δεν έχουν φροντίδες. *Anlamı*: Özen göstermek gerekmeyenler için söylenir. *Rumca örnek cümle*: Για τζείνους πο' 'χουσιν τζαι τρων τζαι Καθουνται ραχάττιν. *Türkçesi*: Yemek derdi olmayıp rahat oturanlar için söylenir.

**46. Κάμε (γ)ισάφιν.** *Rumca okunuşu*: “Game(y)isafin.” *Anlamı*: İnsaf et. *Rumca açıklama*: δώσε τέλος, λογικέψου. *Anlamı*: Son ver, mantıklı ol. *Rumca örnek cümleler*: a. Σκέφτου καλά τζαι κάμε πιον τζί εσού ισάφιν. b. Εμείς είμασταν οι κακοί, δεν κάνομεν γισάφιν. *Türkçeleri*: a. İyi düşün ve artık sen de insaf et. b. Kötü olan biziz, insaf etmeyiz.

**47. Κάμνει αλισφερίσιν.** *Rumca okunuşu*: “Gamni alışferişin.” *Anlamı*: Alışveriş yapar/yapmak. *Rumca açıklama*: επί δούναι και λαβείν. *Anlamı*: Verip almak. *Rumca örnek cümleler*: Αρχίνησεν καταλεπτώς να κάμνει αλιόφερίϊν. Πρβ. φρ. En έσει αλίσι βερίσιν /Αλίσιν βερίσιν. *Türkçeleri*: a. Anında alışverişe başladı. b. Alışveriş yoktur. c. Alışveriş.

**48. Κάμνει ζέβκιν.** *Rumca okunuşu*: “Gamni zevkin.” *Türkçesi*: Zevk yapar/yapmak. *Rumca açıklama*: απολαμβάνει κάτι, ευχαριστείται με κάτι.. *Anlamı*: Bir şeyin tadını çıkarır, bir şeyle tatmin olur. *Rumca örnek cümleler*: Σαν ήταν στην Τρεμετουϊάν, να φα' να κάμει ζέβκιν. Πρβ. φρ. Εκαμαν ζέβκιν. *Türkçesi*: a. Tremeşedeyken yeyip içip zevk yapacaktı. b. Zevk (keyif aldılar) ettiler. (Eğlendiler).

**49. Κάμνει καϊρέττιν.** *Rumca okunuşu*: “Gamni gayrettin.” *Anlamı*: Gayret eder. *Rumca açıklama*: κάνει γρήγορα. *Anlamı*: Çabuk hareket eder. *Rumca örnek cümleler*: a. Ο παντοδύναμος Θεός να κάμει καϊρέττιν. b. Νήλιε, κάμνε καϊρέττην, εις τ' ανάθθεμαν να πάει! *Türkçeleri*: a. Gücü sonsuz olan Tanrı gayret etsin. b. Nilie gayret et boşver gitsin.

**50. Κάμνει μας γινάτιν.** *Rumca okunuşu*: “Gamni mas yinadin.” *Anlamı*: Bize inat eder/etmek. *Rumca açıklama*: επί ιδιότροπων, δύσκολων και γιναξήδων. *Anlamı*: Huysuz, titiz ve inatçı kişiler için kullanılır. *Rumca örnek cümleler*: a. Γι' αυτόν κακοφανίζεται και κάμνει μας γινάτιν. b. διαβαίνει τζαι 'ν με χαιρετά τζαι κάμνει μου γινάτιν. Πρβ. φρ. Βάλλει μου γινάτιν. c. Βάλλει γινάτιν. d. Να μεν βάλλεις γινάδκια. e. Κάμνει μας γινάτιν. *Anlamları*: a. Bundan ötürü

gücenip bize inat eder. b. Geçer, selam vermez ve bana inat eder. c. Bana inat eder.  
d. İnat eder. e. İnat etme. f. Bize inat eder.

**51. Κάμνει του τεμενά.** *Rumca okunuşu:* “Gamni du temenan.” *Anlamı:* Ona temenna eder/etmek. *Rumca açıklaması:* για κόλακες και χαμαιπρείς. *Anlamı:* Dal kavukluk, aşağılık yapanlar için söylenir. *Rumca örnek cümle:* Πάγει κοντά, τον χαιρετά και τεμενά του. κάμνει. *Anlamı:* Yakına varır, selâm verir ve ona temenna<sup>28</sup> eder.

**52. Κάμνει του χαϊρ τουβάν** (Türk. Hayır dua). *Rumca okunuşu:* “Gamni du hair duvan.” *Rumca açıklaması:* του εύχεται. *Anlamı:* Ona hayır dua eder/etmek. (Ona hayır duada bulunur.) *Rumca açıklama:* Türkçeden geçtiği belirtilir. Hayır dua olduğu anlatılır. “Ona dua eder” deniyor. *Rumca örnek cümleler:* a. Έκαμνέν του χαϊρ τουβάν και με τ' αφκια μου γροίκουν. b. Κάμνονμέν του χαϊρ τουβάν, έτη πολλά να ζήσει. *Anlamı:* a. Ona hayır dua ederdi, kulaklarımıla işittim. b. Ona hayır dua ederiz, uzun ömür dileriz.

**53. Κάμνει τους ζάφτιν.** *Rumca okunuşu:* “Gamni dus zaftin.” *Anlamı:* Onları zapteder. *Rumca açıklaması:* τους έχει υπό έλεγχο. *Anlamı:* Onları denetim altında tutar. *Rumca örnek cümle:* Ζάφτιν κάμνει το μάλιν τους, σκοτώννει τους ανθρώπους. *Anlamı:* Mallarını zapteder, insanları öldürür.

**54. Κάμνεις του κκεφκιού σου.** *Rumca okunuşu:* “Gamnis du kefkusu.” *Anlamı:* Keyfine göre iş yaparsın/yapmak. *Rumca açıklaması:* για όσους κάνουν ό,τι τους ευχαριστεί. *Anlamı:* Kendilerini mutlu eden şeyleri yapanlar için söylenir. *Rumca örnek cümle:* Είντα κκελλέν την έσεις πκιον τζαι κάμνεις του κκεφκιού σου. Πρβ. φρ. Εν' του κκεφκιού του. *Anlamı:* a. Sende de amma kafa var, keyfine göre iş yaparsın. b. Keyfine göredir.

**55. Κάμνουν καλαπαλίκκιν.** *Rumca okunuşu:* “Gamnun galabalikkin.” *Türkçesi:* Kalabalık ederler. (Gürültü, patırdı çıkarırlar.) *Rumca açıklama:* επί θορόβου, φασαρίας. *Anlamı:* Gürültü, kargaşalık üzerine söylenir. *Rumca örnek cümle:* Μεσ στο Σεράγιον έμβησαν, κάμνουν καλαπαλίκκιν. *Türkçesi:* Saraya girip gürültü, patırtı çıkardılar.

**56. Κάμνουν τα γιάομαν.** *Rumca okunuşu:* “Gamnun da yağuman.” *Anlamı:* Onları yağma ettiler/etmek. *Rumca açıklaması:* επί ξεπουλήματος. *Türkçesi:* Kısa sürede satış için kullanılır. *Rumca örnek cümle:* Έκαμαν τεσ γιάομαν σήμμερα τεσ τομάτεσ. *Türkçesi:* Bugün domatesleri yağma ettiler. (Halk ucuzca satıldığı için saldırap domatesleri aldı.)

**57. Κάμνω καπούλιν.** *Rumca okunuşu:* “Gamno gabulin.” *Anlamı:* Kabul ederim<sup>29</sup>. *Rumca açıklaması:* επί ασπασμού ιδέας, επί συμπάθειας, σεβασμού κ.ά. *Anlamı:* Bir fikrin benimsenmesi, beğenilmesi, saygı v.b durumlarda söylenir. *Rumca örnek cümleler:* a. Εν κάμνω καπούλιν την ιδίαν τούτην. b. Πάλιν ο

<sup>28</sup> Örnek cümlede temenna sözcüğü Türkçedeki gibi verilirken başlıkta temenan olması ilginçtir.

<sup>29</sup> Saygı duymak.



χαρτωμένος της έκαμέν την καπούλιν. c. Μα Παναγία να γίνεις, δεν σε κάμνω καπούλιν. *Türkçeleri*: a. Ben bu fikri kabul etmiyorum. b. Nikâhlısı onu yine de kabul etti. c. Banayiya (Meryem Ana) bile olsan yine de seni kabul etmiyorum.

**58. Κάμνω κουρούμιν** [τουρκ. Kurum, kırım] *Rumca okunuşu*: “Gamno gurumi.” *Anlamı*: Kurumlanırım, çalım yaparım, hava atarım. *Rumca açıklaması*: περηφάνια, κομπασμός. *Anlamı*: Kibirlenme, öğünme, kasılma<sup>30</sup>. *Rumca örnek cümleler*: Κάμνεις τζι, εσου κουρούμιν ψέματα πως σάζεσαι. Πρβ. φρ. Έφαν μας το κουρούμιν. *Türkçeleri*: a. Varlıklı olduğun yalandır, sen de kurumlanıyorsun. b. Kurum yapa yapa bir olduk. (Aşırı kurum yapmaktayız anlamında)

**59. Κάμνω σακκάν.** *Rumca okunuşu*: “Gamno şakkan.” *Türkçesi*: Şaka yaparım/yapmak. *Rumca açıklaması*: αστειεύομαι, χωρατεύω. *Anlamı*: Şaka ederim, lâtife ederim. *Rumca örnek cümle*: Εσου θαρρείς κάμνω σακκάν. *Türkçesi*: Sana güveniyorum, şaka ediyorum.

**60. Καρτερά αβάττες.** *Rumca okunuşu*: “Gartera avattes.” *Anlamı*: Avant bekler/beklemek. Avantadan geçinmek. *Rumca açıklama*: για αβαντατζήδες, που τρων και πίνουν χωρίς έξοδα και σε βάρος άλλου. *Anlamı*: Başkalarının ensesinden para ödemedemeden yeyip içen avantacılar için söylenir<sup>31</sup>. *Rumca örnek cümleler*: Που νύχταν μέραν κάθεσαι τζι αβάττες καρτεράς. Πρβ. φρ. Τρώει και πίνει αβάτταν. *Türkçeleri*: a. Sabah, akşam oturup avanta bekliyorsun. b. Avant yer, içer.

**61. Καύκει κόσμον τζαι τουνιάν.** *Rumca okunuşu*: “Gafgi gozmon ce dunyan.” *Anlamı*: Dünyayı yakar. “Gozmo” yine dünya demektir. *Rumca açıklaması*: για υπερβολικά ζοηρούς και ενοχλητικούς. *Anlamı*: Aşırı hareketli ve rahatsızlık verenler için söylenir. *Rumca örnek cümle*: Που ποτζει που εννά ρέξουν καύκουν κόσμον τζαι τουνιάν. *Türkçesi*: Geçtikleri yerde dünyayı ateşe verirler.

**62. Κίττα κέλι(ι)** [τουρκ. Git-gel] *Rumca okunuşu*: “Gitta gel.” *Türkçesi*: Git de gel. *Rumca açıklama*: Rumca açıklamada sözcüklerin Türkçeden geçtikleri söylenir. (Biğene=git, ela=gel) anlamlarındadır. *Rumca örnek cümleler*: a. πήγαίνε-έλα Τζαι πατταλέφαν μας τες στράτες, λάμνε τζι έλα, κίττα κελ. b. Παίρνει σε τζαι φέρνει σε στην δίκην κίττα κελί. c. Τούντο κίττα κελ έσσω μου να το κόψεις. *Türkçeleri*: a. Git da gel, git da gel yollarımızı battal ettiler. (Bozdular.) b. Seni istediği gibi götürüp getirir. c. Evime bu gidip gelmelerine bir son veresin.

**63. Κόβκει τον καβκάν.** *Rumca okunuşu*: “Gofgi don gavgan.” *Anlamı*: Kavgayı keser/kesmek. (Önler.) *Rumca açıklaması*: εμποδίζει τον καβγά. *Anlamı*: Kavgayı önler. *Rumca örnek cümle*: Πώς έννα κόψει τον καβκάν, να μεν κάμουσιν αίμαν. *Türkçesi*: Kan akmasını önlemek için güya kavgayı durduracak.

<sup>30</sup> Açıklamada “Kurum” sözcüğünün Türkçeden geçtiği belirtilmekte ve “Kurum, Kırım” sözcüklerini vermektedir.

<sup>31</sup> Avantacı sözcüğü yine dilimizden geçmedir.

**64. Κόβκω τεναχάν. Πρβ. φρ. Βρίσκω τεναχάν.** *Rumca okunuşu:* “Gofgo tenahan.” *Anlamı:* Tenha zamanı kollarım/Tenha zamanı bulurum.<sup>32</sup>

**65. Κουρτίζει καβκάδες.** *Rumca okunuşu:* “Gurdizi gavgathes.” *Türkçesi:* Kavga çıkarır/çıkarmak. *Rumca açıklaması:* για όσους υποδαυλίζουν καβγάδες.. *Anlamı:* Kavga çıkaranlar için söylenir. *Rumca örnek cümleler:* Από την πέτραν, κύριοι, εκούρτιζεν. καβγάδες. Πρβ. φρ. Εν' ακουσιμένος του καβκά / Κουρτισμένος του καβκά. *Türkçeleri:* a. Efendiler taşlardan bahane bulup kavga çıkarırlardı. b. Kavga çıkarmak için adeta bilenmişti. c. Kavga için kurulmuş.

**66. Κρατεί / Έσει μου χατίριν.** *Rumca okunuşu:* “Gratai/Eşi mu hattirin.” *Türkçesi:* a. Hatır sayar/saymak (Hatır tutar.) b. Hatırımı sayar. *Rumca açıklaması:* επί αγάπης, φιλίας, συμπάθειας. *Anlamı:* Sevgi,dostluk, sempati nedeniyle söylenir. *Rumca örnek cümle:* Να 'ρτεις μιαν νύκταν να με δεις, αν μου κρατείς χατίριν. *Türkçesi:* Hatırımı tutarsan (sayarsan) bir gece gel ve beni gör.

**67. Λαλείς του, οξά εν του λαλείς τώρα!** *Rumca okunuşu:* “Lalis du oksa en du lalis dora.” *Türkçesi:* Ona şimdi söyler misin yoksa söylemez misin? *Rumca açıklaması:* του θυμώνεις ή όχι. *Anlamı:* Ona kızacak mısın yoksa ne dersin. *Rumca örnek cümle:* Εν επήεν με σήμερα σκολείον λαλείς του, οξά εν του λαλείς τώρα. *Türkçesi:* Bugün de okula gitmedi, ona şimdi söyler misin yoksa söylemez misin?

**68. Με το γιολιν του.** *Rumca okunuşu:* “Me do yolin du.” *Türkçesi:* Yolu, yöntemi ile. *Rumca açıklaması:* με τη σειρά του. *Anlamı:* Sırasıyla. *Rumca örnek cümle:* Πρέπει να 'ρτει με το γιολιν του το πράμαν. *Anlamı:* Olaylar sırasıyla (yoluyla) cereyan etmeli.

**69. Με το εσσέκκιπι** [τουρκ. Eşek gibi] *Rumca okunuşu:* “Me do eşşekkibi.” *Türkçesi:* Eşek gibi (zorla). *Rumcası:* σαν το γαϊδούρι, υποχρεωτικά. *Açıklaması:* Rumca açıklamada Türkçe olduğu belirtiliyor ve “Eşek gibi” “mecburi olarak” deniyor. *Rumca örnek cümle:* Εννά το κάμεις εσσέκκιπι. *Anlamı:* Eşek gibi yapacaksın.

**70. Με τον νουν σου κάμνεις παϊράμιν.** *Rumca okunuşu:* “Me don nun su gamnis bayramin.” *Türkçesi:* Aklınla bayram edersin. *Rumca açıklaması:* για κάποιον που κάνει όνειρα ερήμην της πραγματικότητας. *Anlamı:* Gerçeklerden uzak, boş hayaller peşinde koşanlar için söylenir. *Rumca örnek cümle:* Λαλείς εννά κτίσεις ανώγια και κατώγια, εννά κάμεις τζέίνον, εννά κάμεις τούτον. *Türkçesi:* Hanay, hanay altı yapacaksın, onu yapacaksın, bunu yapacaksın diyorsun.

**71. Νάν' χαρράμιν σου οι κόποι μου (κατάρα).** *Rumca okunuşu:* “Nan harramin su i gobi mu.” *Türkçesi:* Emeklerim sana haram olsun. “İlenç” olarak söylendiği açıklanır.

<sup>32</sup> Zaman kollamak.

**ΚΑΥΝΑΚÇA**

Γιαγκουλλη γ. Κωνσταντίνου, Λεξικό κυπριακής φρασεολογίας, Έκδοση Κέντρου  
Ερευνών The Philips College, Λευκωσία 2005, σσ. 152.